

Izlaganje znanstvenog novaka Instituta za migracije i narodnosti u Zagrebu Maria Bare na predstavljanju Zbornika radova međunarodnoga znanstvenog skupa „Identitet bačkih Hrvata“ (Zagreb, 27. i 28. studenoga 2008. godine) u izdanju Hrvatskog instituta za povijest iz Zagreba i Hrvatskog akademskog društva iz Subotice, u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, 23. rujna 2011. godine.

Poštovane dame i gospodo!

Naslov održanog znanstvenog skupa i zbornika radova apostrofira pitanje identiteta bačkih Hrvata. Objavljivanje ovog zbornika pokrenuto je upravo s namjerom da se na to pitanje daju i neki konkretni odgovori. Kad kažemo konkretni odgovori pri tome ne mislimo i konačni odgovori jer je identitet promjenjiv, višestruk i izložen raznim društvenim utjecajima pod kojim se identitet (nacionalni, vjerski, politički, profesionalni i ini) nanovo preispituje. Konkretni odgovori koji se dati odnose se pak na pojedina povijesna razdoblja i društvene fenomene koji su utjecali na formiranje identiteta bačkih Hrvata. Čini se da nije iskazano toliko istraživačkih lutanja kao što je to učinjeno u proučavanju podrijetla i integracije bačkih Bunjevaca i Šokaca u hrvatsku naciju, a posebno u određenju njihova odnosa spram drugih nacija i kultura na prostoru Srednje i Jugoistočne Europe, napose srpske i mađarske. S jedne strane ta lutanja su usmjeravana od raznih državnih ideologija na kvaziznanstvenim osnovama o navodnoj samobitnosti bačkih Bunjevaca sve u cilju sprječavanja njihove integracije u suvremenu hrvatsku naciju kao i bržu asimilaciju u većinsko okruženje.

Pri formiranju kolektivnih identiteta izuzetno važnu ulogu imaju „drugi“, obično susjedni narodi, bilo kao čimbenik u političkim odnosima, tako i kao čimbenik koji potiče integraciju vlastite zajednice. Kroz definiranje vlastite zajednice definirali su se i susjedni narodi kroz *viđenje drugog*, ono što smo „mi“ to nisu „oni“. Pri tom definiranju drugoga, dakle susjednog naroda ili zajednice, važnu ulogu imaju stereotipi o *drugom* ili *strancu*.

Počevši od 13 stoljeća mogu se pratiti migracije hrvatskog stanovništva s područja Dalmacije jezgre nekadašnje Hrvatske države, Bosne, Hercegovine i srednjovjekovne Slavonije u Podunavlje. Nekadašnje srednjovjekovno Hrvatsko kraljevstvo je u 15. i 16. stoljeću (u vrijeme masovnih migracija) dezintegrirano i svijest o hrvatskom identitetu slabi pa i u unutrašnjosti Dalmacije koja je u ranijim stoljećima predstavljala jezgru hrvatske države. Imenovanjem većinskog društva ili samoimenovanjem za hrvatsko stanovništvo javlja se veći broj egzonima i endonima, a prevladavat će dalmatinsko ime kao najčešća oznaka regionalnog podrijetla stanovništva. S osmanskim prodorima te migracije se intenziviraju pa se u Podunavlju javlja velik broj prezimena etnonimskog podrijetla Horvát prema mađarskoj inačici za etnonim Hrvat kao i Bosnyák – Bošnjak. U osmanskome popisu segedinskog sandžaka (obuhvaćao Bačku) nalazimo i tursku inačicu etnonima Hrvat – *Hrvat*. Ubrzo nalazimo na spomen etnonima Šokac, a nešto kasnije 1622. i prvi siguran spomen etnonima Bunjevci u Kalačkoj nadbiskupiji što se vremenski poklapa s velikim pokretima stanovništva iz Ličkog i Kliškog sandžaka, u Podunavlje. Ime

Bunjevci najvjerojatnije je nastalo tijekom 15. kao oznaka za stanovništvo koje je živjelo drugačije od većine, tj. u kamenim nastambama bunjama. Kasnije je ime mijenjalo konotaciju kao i stanovništvo koje je njime imenovano te je postala općom oznakom za katolika u dalmatinskom zaleđu. Na području sjeverne Dalmacije gdje je ime nastalo ono i danas ima pejorativno značenje za katolika (npr. hrvatsko selo Kijevo kod Knina). Etonim Šokac jasno upućuje na ishodišno područje u sjeveroistočnoj Bosni, tj. na prostor nekadašnje banovine Soli od kud se kasnije širio u Srijem, Slavoniju i dalje u Bačku. Pod tim etnonimom su kroz stoljeća imenovane razne skupine hrvatskog stanovništva, od štokavskog do kajkavskog u nekim slučajevima. Kao što je ime Bunjevci postalo u ranom novom vijeku oznakom za katolika na dalmatinsko-ličko dinarskom području i od 17. stoljeća u Bačkoj, tako je ime Šokac postalo oznakom za katolika Slavena, tj. Hrvata na puno širem području - od Bosne, preko Slavonije, Srijema, Bačke, Baranje i Banata.

Važno je uočiti razliku između subetničkoga (Bunjevci, Šokci), regionalnog (Dalmatinci, Bošnjaci) i nacionalnog identiteta (Hrvati) koji nastaje kao i u većini Europe tek u modernom vremenu, od kraja 18 stoljeća. Na tim identitetima je konstruirana kulturna, regionalna i subetnička raznolikost kod svakog naroda pa tako i hrvatskog.

Radovi u ovom zborniku obrađuju veći broj etničkih obilježja koji su važni za identitet nekog naroda - jezik, vjersku pripadnost i običaje. Također, u posebnoj cjelini razmatra se položaj bačkih Hrvata u 20. stoljeću, njihov položaj između velikih nacionalnih ideologija, političkih stranki i proces njihove integracije u suvremenu hrvatsku naciju. Treću veliku cjelinu čine radovi koji se bave aktualnim položajem Hrvata u R. Srbiji i R. Mađarskoj, pitanjima obrazovanja, državnih politika i odnosa prema njima kao i projekta *Leksikona podunavskih Hrvata Bunjevaca i Šokaca*.

Kao zaključak ovog zbornika kratkom definicijom možemo reći da su bački Hrvati integralni dio hrvatskog naroda koji kao autohtona manjina žive u Republici Srbiji i Republici Mađarskoj. Predstavljaju relativno heterogenu manjinsku zajednicu koja zbog povijesnih okolnosti područje Bačke nastanjuje uglavnom s područja današnjih država R. Hrvatske i R. BiH, u različitim razdobljima, najčešće pod subetničkim imenima, a neka od njih koja se tematiziraju u ovom zborniku su Bošnjaci, Bunjevci, Dalmatini/Dalmatinci i Šokci.

Bez obzira na različiti pristup izlagača na skupu i autora radova u ovom zborniku vrlo složenom problemu identiteta, različitim primjenama znanstvenih teorija, za dosadašnje istraživanje identiteta bačkih Hrvata to je znatni pomak. Također, u zbornik radova navodi se i obimna literatura, brojni izvori koji su neophodni za svaki daljnji rad u tom području. Nadamo se da će rezultati istraživanja objavljeni u ovom zborniku uspjeti zainteresirati i senzibilizirati širu javnost u Hrvatskoj, Mađarskoj i Srbiji za pitanje manjinskog položaja i očuvanja hrvatskog nacionalnog identiteta Bunjevaca i Šokaca u R. Srbiji i R. Mađarskoj. Hvala vam!

Mario Bara

Dokument preuzet s portala www.zkvh.org.rs.